

Модель підготовки майбутніх викладачів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій у школі

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)*

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасних умовах реформування системи вищої освіти актуального характеру набувають питання підвищення рівня професійної підготовки педагогів-філологів як майбутніх викладачів і вихователів учнів у школі. Одним із найважливіших завдань якісної освіти педагогів-філологів є формування його готовності до використання здоров'язберігальних технологій. Це зумовлено, насамперед, нагальною потребою збереження й зміцнення здоров'я учнів у процесі навчання й виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Актуальність формування готовності педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій значно підсилюється незадовільним станом здоров'я випускників загальноосвітньої школи. Так, за даними наукових джерел, майже 90 % цієї категорії молоді мають відхилення в здоров'ї, більше 50 % – незадовільну фізичну підготовку.

Проведений теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури (С. Артюх, С. Батишев, І. Васильєв, В. Зайчук, А. Кірсанов, О. Коваленко, Н. Кузьміна, М. Лазарєв, І. Лікарчук, Н. Ничкало, П. Осипов) щодо питань професійної підготовки педагогів-філологів надав можливість визначити готовність майбутніх педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій як важливий і необхідний чинник професійної готовності педагогів-філологів, що є інтегрованим, стійким утворенням особистості, який характеризує її теоретичну та практичну підготовленість до професійної роботи здійснення здоров'язбереження учнів.

Основними чинниками готовності майбутніх педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій у професійній діяльності є особистісно-мотиваційний (забезпечує професійну спрямованість педагога на використання здоров'язберігальних технологій); когнітивний (сукупність загальних психолого-педагогічних і спеціальних знань про збереження й зміцнення здоров'я); процесуальний (сукупність умінь, якість оволодіння якими дозволяють в умовах ВНЗ належно виконувати дії, спрямовані на збереження здоров'я учнів під час навчання й виховання) [6].

Обґрунтування сутності та структури готовності майбутніх педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій у професійній діяльності свідчить про складність процесу підготовки педагогів до здійснення такої діяльності. Це вимагає створення теоретичної моделі підготовки майбутніх педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій.

Низка авторів після тривалих наукових пошуків (Г. Балл, В. Безпалько, В. Войтко, В. Володько, А. Дахін, Г. Дмитренко, А. Капська, А. Маркова, В. Мізінцев, В. Михєєв, В. Монахов, В. Семиченко, Г. Сухобська, Н. Щуркова, Є. Ямбург) [1–4, 7–11] засвідчили, що проблемі педагогічного моделювання присвячено значну кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених.

Зокрема, М. Кларін пропонує використовувати поняття моделі як схеми або плану дій, спрямованих на реалізацію певної мети. До додаткових характеристик моделі дослідник відносить зміст і послідовність етапів у часі; характер взаємодії суб'єктів процесу; характеристику очікуваних результатів; прогноз на майбутнє [3; 344].

Слід зазначити, що під час розгляду процесу моделювання діяльності фахівця науковці розрізняють два види моделі: модель фахівця (працюючого, функціонуючого) та модель підготовки фахівця. У побудові моделі фахівця виділяють такі варіанти: модель діяльності фахівця (опис видів професійної діяльності, її сфери, структури, ситуацій професійної діяльності та способів їх розв'язання, професійних завдань і функцій, професійних ускладнень, типових настанов тощо) і модель особистості фахівця – опис сукупності необхідних якостей та властивостей, що забезпечують успіш-

не виконання завдань, а також самонавчання й саморозвиток працівника освіти. Отже, до кожного виду професійної діяльності бажано підбирати, обґрунтовувати особистісні якості.

Модель підготовки фахівця ґрунтується на моделі фахівця й уключає види навчально-пізнавальної роботи з оволодіння професійною діяльністю, навчальні плани, програми, виховні заходи тощо. З огляду на це потрібно вміти побудувати модель фахівця та трансформувати її в модель підготовки фахівця. З урахуванням вищезгаданих підходів до моделювання професійного розвитку особистості з опорою на загальнопедагогічні принципи (принципи гуманізації, індивідуалізації, науковості, цілісності, зв'язку з життям, активності в педагогічній діяльності та ін.) поняття "модель науково-методичного забезпечення формування готовності педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій у професійній діяльності" визначено як науково обґрунтовану впорядковану сукупність взаємопов'язаних та взаємозумовлених структурних і функціональних чинників, які становлять єдине ціле, поєднані спільними метою, мотивами, завданнями; характеризується послідовною реалізацією засобів, методів, форм, прийомів, дій, операцій, спрямованих на стійкий (повторюваний за аналогічних умов) результат з одночасним забезпеченням сприятливих умов для всіх учасників освітнього процесу.

Основними чинниками, які обумовлюють побудову моделі є такі: по-перше, модель дає уявлення про цілісний зміст, внутрішню структуру, взаємозв'язок і взаємозалежність елементів процесу підготовки педагогів-філологів; по-друге, розробка моделі дає змогу об'єднати інформацію про окремі сторони діяльності педагогів-філологів здоров'язбереження учнів і тим самим створює передумови для систематизації, виключення дублювання, виділення матеріалу, якого не вистачає.

Модель забезпечення готовності педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій, з одного боку, є втіленням певних ідей, задумів, а з іншого – вона є засобом реалізації мети. Основна мета реалізації моделі – формування готовності майбутніх педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій у професійній діяльності, кінцевий результат – сформованість такої готовності. Модель підготовки, що пропонується, може бути використана для визначення діяльності, спрямованої на підвищення професійного рівня майбутніх педагогів-філологів. Це обумовлено тим, що складники моделі (цілі, засоби, результат) слугують водночас і чинниками системи впливу, виховання, здійснення власних повноважень майбутнім педагогом.

Цілеспрямована діяльність майбутніх педагогів-філологів із самовдосконалення, побудована на основі цієї моделі, є раціональною (тобто підлягає дослідженню й опису як будь-яка нормативна поведінка людини), вона є засобом уключення людини в цілеспрямовану діяльність у межах здійснення професійно-педагогічної підготовки, перетворення внесених "зовні" цілей у "свої власні", побудовані на цій основі системи особистісних завдань.

З огляду на вищезазначене підготовка майбутніх педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій у професійній діяльності має здійснюватися з використанням засобів, форм і методів, що наближують процес пізнання до реальної поведінки людини, де вона сама приймає рішення й емоційно переживає результат.

Зміст і послідовність етапів підготовки майбутніх педагогів-філологів, їхні цільові настанови мають відповідати сутності та структурі готовності педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій у професійній діяльності, а конкретні засоби, форми, методи, прийоми підготовки повинні спиратися на основні вимоги, що висувуються до процесу професійної освіти педагогів-філологів.

Завдання дослідження:

1) обґрунтувати модель підготовки майбутніх учителів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій;

2) виділити та дати характеристику основним етапам підготовки майбутніх педагогів до використання здоров'язберігальних технологій.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Керуючись досвідом діяльності вчителів, ми виділили такі основні етапи підготовки майбутніх педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій:

– підготовчий (конструювання змісту навчання й виховання, який адекватний завданням підготовки майбутніх учителів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій);

- ціннісно-орієнтаційний (стимулювання розвитку професійно-педагогічної спрямованості майбутніх педагогів-філологів на здійснення здоров'язбереження учнів);
- змістовно-діяльнісний етап (формування когнітивного й особистісно-процесуального складників готовності студентів до використання здоров'язберігальних технологій);
- ціннісно-коригувальний етап (аналіз та оцінка отриманих результатів для їх коригування).

Кожний етап складається з таких основних процедур: теоретичне обґрунтування мети конкретного етапу; розробка інструментарію (засобів, форм, методів реалізації задуму); визначення конкретних прогностично сформульованих очікуваних результатів, критеріїв і методів їх оцінювання.

Визначено, що педагогічними умовами успішності формування готовності педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій є забезпечення спрямованості навчально-виховного процесу на розвиток ціннісного ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей; набуття студентами досвіду організації навчально-виховного процесу здоров'язберігального характеру.

Необхідною й найважливішою передумовою визначення ефективності формування готовності студентів до використання здоров'язберігальних технологій є з'ясування відповідних критеріїв і показників сформованості досліджуваної якості. Виходячи з теоретично обґрунтованої сутності та структури готовності студентів до використання здоров'язберігальних технологій, ми виділили такі основні критерії та показники: мотиваційно-аксіологічний (ставлення до здоров'я людини як цінності; інтерес до використання здоров'язберігаючих технологій); гносеологічний (сформованість знань про основи здоров'язбереження учнів); операційний (сформованість умінь – проєктувальних, організаторських, комунікативних, рефлексивних – здійснення навчально-виховного процесу здоров'язберігального характеру).

Висновки. Обґрунтовано модель науково-методичного забезпечення формування готовності педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій у професійній діяльності як упорядковану сукупність взаємопов'язаних та взаємозумовлених структурних і функціональних чинників.

Основними складниками моделі є мета (формування готовності майбутніх педагогів-філологів до використання здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності), етапи формування готовності студентів, педагогічні умови успішності процесу підготовки (забезпечення спрямованості навчально-виховного процесу на актуалізацію питань застосування здоров'язберігальних технологій, набуття студентами досвіду організації навчально-виховного процесу здоров'язберігального характеру), критерії та показники ефективності формування готовності студентів.

Перспективою подальшого дослідження може бути експериментальна модель науково-методичного забезпечення формування готовності педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій у професійній діяльності.

Список використаної літератури

1. Войтко В. И. Категория модели и ее роль в педагогических исследованиях / В. И. Войтко, Г. А. Балл // Программированное обучение. – 1978. – Вып. 15. – С.3–10.
2. Володько В. М. Сучасна педагогічна система та її елементно-структурний опис / В. М. Володько // "Нові технології виховання": зб. наук. пр. – К.: [б. в.], 1988. – С. 13–18.
3. Капська А. Й. Основні закономірності моделювання виховного процесу / А. Й. Капська // Нові технології виховання: зб. наук. пр. – К.: [б. в.], 1988. – С. 91–95.
4. Краснобаєва Т. М. Програмне забезпечення навчального процесу із фізичного виховання за кредитно-трансферною системою / Т. М. Краснобаєва, М. А. Галайдюк, В. Б. Кузьмік: зб. наук. праць – К.: [б. в.], 2011. – С. 130–134.
5. Кузьмік В. Б. Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально-педагогічному аспекті / В. Б. Кузьмік: зб. наук. пр. – К.: [б. в.] – 2012. – С. 125–130.
6. Лук'янова Ю. С. Вимоги до використання здоров'язберігаючих освітніх технологій / Ю. С. Лук'янова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. – Х.: Харк. Держ. Акад. дизайну і мистецтв, 2009. – № 9. – С. 76–78.
7. Маркова А. К. Психология профессионализма: пособие / Маркова А. К. – М.: Междунар. гуманит. фонд «Знание», 1996. – 312 с.
8. Мизинцев В. П. Применение моделей и методов моделирования в дидактике / Мизинцев В. П. – М.: Знание, 1977. – 52 с.
9. Михеев В. И. Моделирование и методы теории измерений в педагогике / Михеев В. И. – М.: Прогресс, 1971. – 381 с.

Анотації

Одним із найважливіших завдань якісної освіти педагогів-філологів є формування їхньої готовності до використання здоров'язберігальних технологій. Це зумовлено, насамперед, нагальною потребою збереження й зміцнення здоров'я учнів у процесі навчання й виховання. Завдання дослідження: 1) обґрунтувати модель підготовки майбутніх учителів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій; 2) виділити та дати характеристику основним етапам підготовки майбутніх учителів до використання здоров'язберігальних технологій. Модель підготовки, що пропонується, може бути використана для визначення діяльності, спрямованої на підвищення професійного рівня майбутніх педагогів-філологів. Це обумовлено тим, що складники моделі (цілі, засоби, результат) слугують водночас і чинниками системи впливу, виховання, здійснення власних повноважень майбутнім педагогом. Обґрунтовано модель науково-методичного забезпечення формування готовності педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій у професійній діяльності як упорядкованої сукупності взаємопов'язаних та взаємозумовлених структурних і функціональних чинників.

Ключові слова: модель підготовки, здоров'язберігальні технології, моделювання діяльності, сформованість уміння.

Валентин Кузьмик, Татяна Краснобаєва, Николай Галайдюк. Модель підготовки майбутніх педагогів-філологів до використання здоров'язберігальних технологій в школі. Одной из важнейших задач качественного образования педагогов-филологов есть формирование их подготовки к использованию здоровьесберегающих технологий. Это обусловлено, прежде всего, необходимостью сохранения и укрепления здоровья учащихся в процессе учебы и воспитания. Задачи исследования: 1) охарактеризовать модель подготовки будущих учителей-филологов к использованию здоровьесберегающих технологий; 2) выделить и дать характеристику основным этапам подготовки будущих учителей-филологов к использованию здоровьесберегающих технологий. Модель подготовки, которая предлагается, может быть использована для определения деятельности, направленной на повышение профессионального уровня будущих учителей-филологов. Это обусловлено тем, что составляющие модели (цель, средства, результат) служат в то же время и составляющими системы влияния, воспитания, осуществления собственных полномочий будущим педагогом. Дана характеристика модели научно-методического обеспечения формирования подготовки педагогов-филологов к использованию здоровьесберегающих технологий в профессиональной деятельности как упорядоченная совокупность взаимосвязанных и взаимобусловленных структурных и функциональных факторов.

Ключевые слова: модель подготовки, здоровьесберегающие технологии, моделирование деятельности, сформированность умения.

Valentin Kuzmyk, Tetiana Krasnobayeva, Mykola Halaidiuk. Model of Preparation of Future Philology Teachers to Using Health-Preserving Technologies at School. One of the most important tasks of qualitative education of philology teachers is forming of their readiness to using of health-preserving technologies. First of all it is predetermined by the necessity to preserve and strengthen pupils' health in educational process. Aims of the research: 1. To characterize a model of preparation of future philology teachers to using health-preserving technologies. 2. To single out and characterize the main stages of preparation of future philology teachers to using health-preserving technologies. The suggested model of preparation can be used to define activity aimed at increasing of a professional level of a future philology teachers. It is predetermined by the fact that the components of the model (objectives, means, result) are at the same time the factors of the system of influence, education and are fulfilling functions of future teacher. It was given a characteristics of a model of scientific-methodological guaranteeing of preparation formation of future philology teachers to using health-preserving technologies in their professional activity as a quantity of interconnected and interrelated structural and functional factors.

Key words: model preparation, health-preserving technologies, modeling activities, skill formation.